

TIDNING FÖR SVENSKARNA I ESTLAND

ÅTTONDE
ÅRG.

N° 2

Prenumerationspris:

Helt år Emk. 200:—

Halvt „ 125:—

I utlandet:

Helt år Emk. 350:—

Halvt „ 200:—

Utkommer
alla onsdagar

Redaktion:

Svenska Folkförbundet

Ansv. red.: M. Westerblom

Reval, Riddaregatan 3.

Annonspris

enligt överenskom-
melse.

För längre annonse-
ring beviljas rabatt.

14 jan.

1925

TILL KUSTBON VID ÅRSSKIFTET

„... skiljas för att mötas
är hoppets sång“.

Nu, då klockan håller på att knäppa de sista knäppningarna på det gamla året, gå våra tankar även till dig, du lilla, kära Kustbo, du vårt skötebarn och föremålet för så många öm omtanke. Liten och klen har du varit, mer än en gång under din korta men skiftesrika och bekymmerfulla tillvaro har det sett ut, som om din flämtande livslåga skulle hålla på att slockna och vi beredde oss på att mista dig, senast för endast några veckor tillbaka. Men du levde upp igen och vi voro så glada över att få behålla dig, börja igen timra dig vackra luftslott — hoppas och tro på din ljusa framtid.

Ja, du skulle kunnat vara mera livskraftig, kunnat växa dig stor och stark och nå till alla de svenska hemmen i Österled, bara du finge mera näring, mera kärleksvarm åtanke, akt och vård. Men nu har du, som bort vara allas vårt gemensamma skötebarn, av många, ack för många, blivit behandlad som styvbarnet blivit försmått,

föraktat, vanryktat. Vad du fått lida, vad du fått umbära! Vid så många dörrar har du förgäves fått bulta på, förgäves bett om en än så ringa smula. Ja, du har bett om litet kärlek och uppmuntran, nästan tiggande väd-jat till våras bättre känslor men ofta, ofta förgäves. Kära stakars liten, du har verkligen fått förödmjuka dig till att bedja om milda gåvor, så att vi nästan hållit på att glömma, att det är du, som ändå är den givande, vi de tagande. Bara du slipper in, så har du så mycket gott och rart: hälsningar först och främst från dina många vänner Ajboland runt och ända från stamfränderna i norr och väster! Du bringer nytt mod åt den förtvivlade, råd åt den rådlösa. Du visar glatt på den skimrande stjärna, på den rod-nande dagbränningen, säger så trosvarmt, att det skall bli ljust i våra dimmiga och mörka bygder. Men du pekar även utöver tidens ävlan och strid — över djupen mot höjden, mot de evigt skimrande ljusen i det oförgängliga fadershemmet. Även ditåt visa dina små händer. Tänk, vad du kan och vill giva! Och du har även givit redan, mycket, mycket. Du har bundit band,

blodsband våra svenskbygder emellan, knutit trådar och angjort kraftöverförare tvärs över haven. Tack, kära Kustbon, för vad du varit för oss i bara detta avseende! Utan dig hade vi ej stått där vi nu stå

Ja, du har även haft friska vindar i flaggorna, brisar, som blåst bort mycket unket, stilla stående varit upphovet till uppriskande nappatag. Även för det ett ärligt tack! På sina håll har du, lilla skälm, även slagit sår, men du hade även läkemedel — du slog för att hela. Jag tror knappast, att någon kunnat förgas på allvar.

Därför, Kustbon, gå på, gå på, oförskräkt, fäll ej modet, då du blir illa bemött, illa beryktad! „Trägen vinner!“ Och du har redan vunnit, vunnit och värmt hjärtan, iskalla hjärtan. Gå på, gå på, steg för steg, nej, tum för tum, tränger du längre och längre in i tillbommade hjärtan och ut i vida stora världen. Där ute skall du slå på stortrumma, här hemma tala bevekande vackert, varmt. Ruska upp dåsiga och sovande, tag i med hårdhanskarna, där så behövs! Ja, slå till! Och svider det, så svider det ändå gott. „Den man älskar, den agar man“.

Och så till sist: välkommen ut till oss, till de vilsegångna barnen av ädel stam! För oss närmare till varandra, till stamfränderna! Sammanknyt oss allt starkare med kärlekens osh blodets band! Ty „enighet, trofasthet“ har varit våra fäders lära. Ja, samma nsvetsa oss, då kan ingenting rå på oss, då skall vårt svenska stamträd bliva allt mäktigare, starkare, så starkt, att det kan trotsa alla de stormar, som komma att ryta fram utmed våra öar och kuster. „Då skall den svenska sången i sekler ljuda högt från strand till strand i våra fäders land“.

Och hand i hand för vårt kära fosterland!“ Farbror Svenske.

JORDBRUKET, JORDEN, DJUREN OCH GÖDSELN

Av Emil Adalberth.

(Slutet)

Den behöver samma ämnen som den innehåller eller består av, men större delen därav försörjer den sig med utan vår hjälp. Sålunda hämtar den syre från luften och tager därifrån sitt stora behov av kol (i kolsyran). Från jordens vattenförråd tages vattnet. Detta och kolet bilda växtens huvudbeståndsdelar, varav under solljusets inverkan uppbygges kolhydrater (stärkelse, socker m. fl.) och fett. För äggvitebildning i växten fordras även kväve, fosfor och svavel. Det är grundämnena kväve, fosfor och kalium, som i regel behöva tillföras jorden, emedan antingen jorden har otillräckligt förråd därav eller också dess förråd är bundet i svårlösliga föreningar. Med stallgödseln ge vi jorden och växterna alla dessa tre ämnen, men därmed är inte sagt, att det överallt blir tillräcklig eller lagom mängd av näringsämnena. För att få noggrannare kännedom om vad som verkligen behöves på den ena eller andra jorden eller platsen av de nämnda näringsämnena kräves gödslingsförsök å mindre arealer. Ogödslande,

stallgödslande och på olika sätt konstgödslande jordrutor jämföras härvid med varandra. Enklare sådana försök borde anordnas i varje by och helst av varje jordbrukare.

Det är lättförståeligt, att sandjord och lättare mylla ej länge kan kvarhålla vare sig fuktighet eller växtnäring. Den behöver därför gödslas ofta men med ej för stora mängder varje gång. Gödslas med stor mängd på en gång, rinner mycket näring ned till underliggande jordlager till ingen nytta. På ler- och mulljordar kvarhålls näringsämnena bättre, och mindre förloras genom borttrinning vid stark gödsling. Idealet vore att gödsla varje år på varje åker, men därtill uträcker sällan stallgödseln. Därför att stallgödseln i allmänhet är otillräcklig för åkerarealen, möter det stora svårigheter att fördela den så, att alla grödor och åkerskiften få nytta av den. I alla händelser behöves ett tillskott av konstgödning, om större skördemängder skola erhållas. Vid användning av konstgödning är det emellertid än nödvändigare att känna sin jords näringsbehov. Det ämne, som finnes i minsta mängden i jorden, kommer att bestämma växtens utveckling. Är brist på ett ämne, bli icke häller de andra utnyttjade. Ävenså: om jorden lider starkt av vatten, då tjänar all gödsling icke mycket till, ty den behövlige bakterieverksamheten kan icke utvecklas i den vattensjuka jorden.

På mossjord t. ex. behöves i regel ingen kvävegödsling men mycket av fosforsyregödning. Sandjordar lida vanligen brist på alla slagen av gödselämnen, medan lerjord ofta har ett visst förråd av kalinäring.

Där man har många djur och väl tillvaratager dessas spillning, får man mycken och värdefull gödsel. Det gäller sedan att utföra den i rätt tid och att omedelbart efter utspridningen nedmylla densamma. När gödseln

ligger i småhögar eller ohöljd är spridd på marken, bortgår dagligen stora kvävemängder i luften, åtminstone då temperaturen är över 5 värmegrader. — Det kan inte sägas annat än berömmande ord om gödselvården, då gödseln får kvarligga i stall och ladugård över vintern eller än längre. För så vitt att golv och väggar äro så täta, att inte urinen rinner bort, förloras inte mycket av näringsämnena. Men god djurvård, renlighet, hygien och trevnad är svår att förena med denna metod för gödselvården. Varje djurägare bör veta att djuren väl löna god vård, att för både nötkreaturens och hästarnas välbefinnande kräves — utom lämpligt avpassad och rätt sammansatt fodergiva — ljus, frisk luft och en måttlig, jämn temperatur i djurstallet samt därjämte daglig rykt och en ren, torr liggplats. Allt detta kan man få i en välinredd djurstall, men då måste också spillningen rensas ut varje dag. Och denna spillning kan uppbevaras väl även utanför stallet, om man där ordnar till en fast botten, som ej genomsläpper urinen, samt om man väl sammanpackar gödseln. Vi hålla inte husdjuren enbart för gödsels skull. De lämna oss även mjölk och dragkraft. Därför måste djurvården sättas framför gödselvården, fast båda äro viktiga. Och renligheten, snyggheten i djurstallarna är ett hälsokrav, ett krav från både djurens och vår, människornas sida. Vi skola använda mjölken och vilja ha den frisk och ren.

Med vad som här sagts om djurvården har jag velat fästa uppmärksamheten på att ladugårdar och stallar i allmänhet — i svenskbygden såväl som annorstädes i Estland — inte äro så trevliga som de kunde och borde vara. Mörka smuts- och gödsel-fyllda djurstallar erinra om ryska, primitiva jordbruksmetoder, som ej längre äro lämpliga som föredöme för Estlands jordbrukare. Härmed är icke sagt, att de för-

bättringar, som äro behöfliga och önskvärda, skola göras på en gång. Man bör i stället gå fram med mycket stor försiktighet, och man måste gå långsammare med förbättringarna ju mindre kapitaltillgångarna äro. Att det dock går framåt är en stor sak. Bättre att arbeta långsamt men i säker och rätt riktning än att stå stilla. Ett stillastående är liktydigt med tillbakagång, ty utvecklingen går naturnödvändigt framåt på alla områden och i alla länder, och jordbruket måste följa med. Med folkmängdens ökning och den allmänna höjningen av levnadsstandarden, det vill säga: höjningen av folkets levnadsvillkor — därmed måsta också följa ökad produktion. Och med arbetarnas högre levnadsstandard följer högre arbetslöner och därmed ett högre värde å det mänskliga arbetet, alltså ett förhöjt värde även å jordbrukarens eget arbete. Det gäller då att utnyttja både egna och lejda arbetet på bästa möjliga sätt och, där så kan ske, i ökad utsträckning använda arbetssparande maskiner och redskap. — Här om, och om en del annat, kanske jag med redaktörens välvilliga tillåtelse får tillfälle att tala något en annan gång.

Jordförbättringar, ändamålsenlig jordvård, med användande av tidsenliga maskiner och redskap, god djurvård och lämplig utfodring samt god gödselvård synes mig vara utomordentligt viktiga medel för höjande av jordbruket i Estland och närmast dess svenskbygder. Det är därmed också medeln för höjande av jordbrukshemmens ekonomi och trevnad.

DEN FÖRSTE DECEMBER

J arla morgonstunden
när en än sover sött,
den andre re'n är bunden,
den tredje döden mött.

Vid själva stadens utkant
kör bonden drömmande till stan

funderar, räknar varje slant,
som bör användas denna da'n.

Här hör han dova skott
och vaknar ur sin dröm!
Vad har mitt öra nått?
var det från sta'n det kom?

Han tvekar än en stund,
han väntar, vet ej vad,
ty han är ej mer i blund
och vet vad det gäller i dag.

Blott i ena tömmen ett drag
och hästen vänder om.
Bonden är ej med rövare i lag,
och akte sig, om de till honom kom.

Sitt hem han vill försvara,
sitt hus, var buske och vart träd
till strids om så skall vara,
med yxa och med svärd.

Det var den förste december
en dag förliden höst;
längs Revals gator och gränder
folk skyndar här och söker tröst.

Arbetaren dock till verkstan går
och handlaren till sin butik.
De ana ej det minsta oråd
den dagen tycks vara andra lik.

Sin vana troget vandrar
var man till tjänst i dag,
det gör han utan klandran,
det är hans plikt, hans lag,

Och gummorna med korg på armen
till torget vandra fort;
där fattas bondevagnen,
som medför smått och stort.

Var är sen bonden bliven?
vad tänker han uppå?
Jo, denne älskar friden
och vände om till egen vrå.

Nu hör man viskas smått,
från man till man det går,
att främmande vi fått
över staden dessa rår.

Sen hör man diktas upp,
att Domen blivit tagen,
att det gjorts en statskupp
och polisen vår är slagen,

* * *

Nu ut längs gator man sig ger
att litet se och höra mer
om ordningsmakten verkligt led
och om man själv fick vara med.

Med polisen var det ej så illa ställt
som en del folk hade orden fällt.
Den var, om också utan uniform,
beredd att trotsa varje storm.

Blott chefen Saar var redan tagen,
hans elfte timme var nog slagen,
men här kom gamle general Pödder
och hjälpte honom ur allt slödder.

Det vore dock bäst för chefen Saar,
om han hade stannat just där
han var.

Som jubilar efter fem och trettio år
blev hans avsked nog ett hjärtesår.

Och vår estländska militär
den var heder ära värd!
Lyda order, trotsa fara,
det var lösen — krigsman vara.

Sjelva generalen Laidoner,
han gav order här och där:
Mindre ord och mera handla
Då får ingen oss sen klandra!

Snart viste man vem uppror gjort,
de tänkte själva gud vet hur stort!
De voro mest från Leningrad
och tänkte segra i hög grad.

Men vår polis och militär,
därtill vår egen skyddskår här,
de hann ej knappast knäppa till,
sen var den rövarhoppen still,

grep fort som vanligt till hargevär
och sprang till skogen som denne
bör.

Jo, värre hade det nog kunnat bli,
om allmänheten ej stått ordnings-
makten bi.

Viktor.

POLITISKT.

I n r i k e s.

Militärdiktatorämbetet, som existerat sedan den 1 dec. f. å., har enligt Regeringens beslut avskaffats den 8 dennes. Överbefälhavare Laidoner, som beklädde detta ämbete, har till militäravdelningarna riktat en tack-sägelseskrivelse för de förtjänster dessa gjort med att tillintetgöra riksomstörtarnas onda planer. Inrikesministern har nu tillerkänts en generalguvernörs befogenheter och har därför, att delvis fortsätta det verk, som ålag militärdiktatorn.

Bildningsministern, prof. H. Rahamägi har med anledning av avskedandet av gymnasieförestandarinnan fru Tellman-Törvand och därav uppstående missförstånd inlämnat sin avskedsansökan. Det är dock möjligt, att ministern återtager sin ansökan.

Tisdagen, den 13 dennes sammanträdde Riksdagen efter julferierna.

Från och med den 1 februari höjes posttaxan. Brev till inrikesort samt Lettland och Litauen kosta 10 mk., till utlandet 20 mk., brevkorten resp. 5 och 10 mk.

UTLANDET.

Den 7 januari sammanträdde de allierade makternas finansministrar till en kongress i Paris. Till behandling kommer frågan angående de inkommande skadeståndssummornas fördelning emellan de allierade.

Den 5 januari inlämnade de allierade en anmärkningsskrivelse till Tyskland, däri det förklaras, att okkupationshören icke kan utrymma Kölnområdet till den 10 januari, emedan Tyskland icke fullgjort alla i Versaillestraktatet föreskrivna punkterna.

Tyska nya riksdagen sammanträdde den 5 januari. Till dess ordförande har utsetts socialisten dr. Loebe. Regeringskrisen har icke kunnat avvecklas än i Tyskland. Marx har gjort 5 olika försök att bilda ny regering utan att lyckas.

Sveriges statsminister Branting har en längre tid varit sjuk. Tillståndet är nu tillfredsställande.

Norges huvudstad Kristiania ändrade vid det nu gångna årsskiftet sitt namn till Oslo.

ETT OCH ANNAT.**NARGÖ**

Motorbåten „Lulo“ räddad ur sjönöd.

Den 2 januari råkade motorbåten „Lulo“ med förare W. Kursell och maskinisten R. Inglist på hemfärden från Reval utanför Suro i sjönöd. Det blåste häftigt och motorn började strejka. Emedan det var omöjligt styra farkosten, drev den rakt mot Nargö, där den säkert skulle förstörts bland svallen mot stenarna, därest icke fyra modiga unga män, Ludvig Ambrosen, Robert och Viktor Rosen samt Edgar Freiberg, trots stormen, med sin motorbåt kommit de nödställda till undsättning och „bogserat“ den i land.

ORMSÖ

Det finnes en man på vår ö som anses mindre klok, trots det att han äger stora själsförmögenheter. Han kan nämligen på arstånd ha samtal med vissa personer — således ett riktigt medium för spiritister. Nu har vår v. kommun fattat beslut och även förverkligat detta beslut att dag och natt hålla vakt på denna man, och icke mindre än tre män få samtidigt vakta. Låtom oss göra en

liten beräkning av huru mycket allt detta kommer att kosta: 20 mark (i timmen minst) \times 24 (timmer) = 480 mark. Detta åt 3 män = 1449 mark. Under ett år skulle detta nu utgöra 1440 m. \times 365 = 525 600 mark — ett belopp som skulle räcka till att täcka kommunens alla utgifter med under 2 år.

Ormsöbo.

Å alla ormsötösers vägnar sändes härmed förf. Joel Nyman ett tack för vitsordet „Pass på, „utbölingar“. Ormsötöserna äro av gott virke.“ Vi ä av riktigt gott furuvirke vi, så nog få vi ett eget näste vi.

Ryssen Fomkin kör omkring i byarna och säljer „djågott“ (20-de århundradets skokräm). Lasset drages av en stor häst kallad Trotzky.

Byggnaden „Nya Betania“ för trötta predikanter glimtar redan fram ur skogen på Rälby-Klubban.

Magnushof slott lär vara så ruinerat att det utbjudes för en smörgås. Bäst att ta det.

I brist på bättre inkomst kan man även med gäddkrok eller långrev fånga gäddor, torsk och flundra för 1500 mk. pr dag. Förutsättes att man har krok, bete och god vilja.

Vilket är viktigast? frågar man i Kustbon n:o 38, 39/40. Besvaras härmed. Viktigast är att förvandla stenar till bröd. Ve den som bara förvandlar bröd till stenar.

KYRKLIGA NOTISER.**STATISTISKA UPPGIFTER FÖR ST. MIKAELS MED NARGÖ OCH RÅGÖARNA FÖRSAMLING**

den 1 januari 1925.

Folk m ä n g d :

St. Mikael med Nargö: 342 manl. kön, 431 kvinnl. kön, s:a 773.

Rågöarna: Lilla, 75 manl. kön, 80 kvinl. kön, s:a 155. Stora, 89 manl. kön, 107 kvinl. kön, s:a 196. Tillsammans 351.

St. Mikael med Nargön och Rågöarna tillsammans 1124.

Till Obefintl.-boken överförda: St. Mikael med Nargö 64. Rågöarna 10. S:a 74.

Fö d d a :

15 manl. kön, 12 kvinnl. kön. S:a 28. 7 i Reval, 16 på Rågöarna (St 10, L:a 6). 5 Nargö.

1 barn utom äktenskap.

Dö d a :

9 manl. kön, 10 kvinnl. kön. S:a 19. 5 i Reval, 3 på Nargö, 11 på Rågöarna (St 4, L:a 7).

Ä k t e n s k a p :

Ingångna 17. 7 i Reval eller till annan ort, 5 på Nargö, 5 på Rågöarna.

Upplösta 10. 6 genom mannens död, 3 genom kvinnans död, 1 genom äktenskapsskillnad.

Inflyttade 16 manl kön och 16 kvinnl. kön. S:a 32.

Utflyttade 10 manl. kön och 9 kvinnl. kön. S:a 19.

2. sönd. efter Trettond: Högmässa kl. 10,30. Prosten. Kollekten till understöds-kassan.

Vig d e: Oswald J. Rosen och Wija Hall.

Fö r e l y s t e: Robert Dreiman och Pauline Vikman.

Dö d e: St Rågö, den 9. 9. Magdalena Hingren 62 år 1 m. 16 d. Reval, den 27. 11. Helga Antonia Parts 3 år 8 m. 5 d.

Kustbon 1925.

Glöm icke att förnya prenumerationen på Kustbon för 1925. I annat fall sändes tidningen icke mera. I Sverige och Finland kan prenumerationen verkställas på posten, varigenom tidningen blir billigare. Vi bedja enträget om ett kort meddelande, huruvida tidningen skall sändas i fortsättningen. En del ha nämligen ännu icke förnyat prenumerationen.

Redaktionen.

Medlemmar i S. O. V., som ännu icke erlagt 1924 års medlemsavgifter, uppmanas härmed vänligen betala avgifterna **till den 1 februari.** Alla medlemmar i föreningen erhålla „Allsvensk Samling“ gratis. Efter den 1 febr. avslutas räkenskaperna för 1924. Skynda, för att icke mista medlemskapet. Kansliet Riddareg. 3, är öppet alla dagar kl. 9—1/23.

Svenska Sockerfabriks

A. B., Malmö.

Bitsocker, förpackat i paket om 2 à 2 1/2 kg., finnes till salu hos alla specerihandlare.